

UOT 336.1

Adilə Firdovsi qızı MƏMMƏDOVA
Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin
"Mühasibat uçotu və audit" kafedrasının
dosenti, iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

DÖVLƏT BÜDCƏSİNDƏN SƏMƏRƏLİ İSTİFADƏNİN ƏSAS İSTİQAMƏTLƏRİ

Xülasə

Məqalədə dövlət büdcəsinin mahiyyətindən və dövlət büdcəsi xərclərinin səmərəli istifadəsinin istiqamətlərindən bəhs edilir. Həmçinin büdcə xərclərindən istifadənin təkmilləşdirilməsi yolları haqqında araşdırmalar aparılaraq, bu istiqamətdə müəyyən təkliflər verilmişdir.

Açar sözlər: *Büdcə, dövlət büdcəsi, büdcə xərcləri, iqtisadi inkişaf, xərclər, idarəetmə, maliyyə.*

Giriş

Azərbaycan Respublikası müstəqil bir dövlət kimi özünün yeni iqtisadi inkişaf yolunu seçmiş və bu istiqamətdə sürətlə inkişaf etməkdədir. Bu da ölkəmizin iqtisadi və sosial həyatında zəruri dəyişikliklərə səbəb olmuş, bazar iqtisadiyyatına keçidlə azad sahibkarlığın inkişafına geniş şərait yaradılmışdır. Dövlət büdcəsi Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi əsas vəzifə və funksiyalara tam təminat yaradır. Dövlət büdcə gəlirləri ilbəil artaraq 2003-cü ildəki 1 milyard 220 milyon manatdan 2018-ci ildə 19 milyard manata çatmışdır. Bu da öz növbəsində dövlət büdcəsinin əhəmiyyətini, büdcə xərclərindən səmərəli istifadə olunması istiqamətində işlər aparılmasını və onun bazar iqtisadiyyatı - sosial şəraitə uyğun olaraq təkmilləşdirilməsini zəruri edir.

Müasir iqtisadi şəraitdə ölkəmizdə iqtisadi inkişafın təmin olunmasında dövlət büdcə gəlirlərinin artması ilə yanaşı, zəruri maliyyə vəsaiti üçün mənbələr axtarılır. Belə bir şəraitdə büdcə xərclərinin səmərəliliyinin təkmilləşdirilməsi, həmin vəsaitlərin xərclənməsinə maliyyə nəzarətinin gücləndirilməsi və yenidən qurulması zərurəti yaranır. Bazar iqtisadiyyatı və elmi-texniki tərəqqinin getdikcə sürətlənməsi şəraitində büdcə idarə, təşkilatlarının fəaliyyətinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, inkişafının və idarə olunmasının, habelə, ümumi problemin əsasını təşkil edən büdcə xərclərinin təkmilləşdirilməsi məsələsi son dərəcədə böyük əhəmiyyətə malikdir. Müasir şəraitdə ölkənin milli-ictimai inkişafı prosesində yeni mərhələlər, bəzən çətin dərk edilə bilən, lakin mütləq və zəruri proseslər meydana çıxır ki, bunların da həlli ölkənin sosial və iqtisadi səviyyəsindən asılıdır. Dövlət büdcəsi bu proseslərin hər biri ilə əlaqədar olduğundan onların araşdırılması zərurəti yaranır.

Büdcə xərclərindən istifadənin təkmilləşdirilməsi

Büdcə xərcləri dövlətin öz vəzifə və funksiyalarını yerinə yetirməsi ilə əlaqədar olaraq yaranan məsrəflərdir. Bu məsrəflər dövlətin mərkəzləşdirilmiş pul vəsaiti fondlarının müxtəlif istiqamətləri üzrə istifadəsi prosesində əmələ gələn iqtisadi münasibətləri əhatə edir. **Büdcə xərclərinin iqtisadi funksiyası** bir çox növləri ilə xarakterikdir. Xərclərin hər bir növü kəmiyyət və keyfiyyət xarakteristikasına malikdir. **Keyfiyyət xarakteristikası hər bir xərc növünün iqtisadi təbiətini və ictimai təyinatını, kəmiyyət xarakteristikası isə onun həcmi (miqdarını) müəyyən etməyə imkan verir.** Büdcə xərclərinin növləri bir sıra amillərlə təyin edilir: *dövlətin təbiəti və funksiyaları ilə, ölkənin sosial-iqtisadi inkişaf səviyyəsi ilə, büdcənin xalq təsərrüfatı ilə əlaqəsinin genişliyi, dövlətin inzibati-ərazi quruculuğu, büdcə vəsaitlərinin verilmə forması* və s. ilə müəyyən edilir. [1, s.114] Bu amillər sosial-iqtisadi inkişafın müəyyən mərhələsində bu və digər dövlətin büdcə xərcləri sistemini əmələ gətirir. Cəmiyyətin iqtisadi həyatında büdcə xərclərinin rolu və əhəmiyyətini aydınlaşdırmaq məqsədi ilə onları müəyyən əlamətlərinə görə təsnifləşdirirlər. Büdcə təsnifatının əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, məlumatlardan (rəqəmlərdən) bacarıqla

istifadəyə, büdcə elementləri üzrə xərclərin qruplaşdırılmasına, büdcə vəsaitlərinin real hərəkətinin vəziyyətini görməyə, sosial proseslərin və iqtisadiyyatın inkişafına aktiv təsir göstərməyə imkan yaradır. Hesabat və plan məlumatlarının tutuşdurulması, təhlil və müqayisə etməyə imkan verir. Büdcə fondlarından səmərəli istifadə etmək üçün əsaslı nəticə və təklifləri əsaslandırmağa, sosial - iqtisadi inkişafın istiqamətlərini müəyyən etmək üçün əsas pul vəsaitlərinin istifadəsinin açarını cəmləşdirməyə imkan verir [2, s. 29]. Detallaşma, xərclərin qruplaşdırılması büdcəyə alınmış rəqəmlərin yoxlanmasını, eyni tabeçilikdə olan büdcə təşkilatlarının smetalarının, büdcələrin bir neçə ilə tutuşdurulmasını, xərc dinamikasının və onların çəkisinin müəyyən edilməsini, həmçinin hər hansı bir tələbatın ödənilməsi dərəcəsinin müəyyən edilməsini asanlaşdırır. Büdcənin təsnifatı smeta və büdcələri ümumi icmal şəklində birləşdirməyi, iqtisadi təhlil aparmağı asanlaşdırır, büdcənin icrasına nəzarət sadələşdirir, vəsaitlərin məqsədlə təyinatı üzrə istifadəsinə, vaxtli-vaxtında vəsaitlərin bir yerə cəmləşdirilməsinə şərait yaradır. Büdcənin icrasına dair hesabat üzrə xərcləri üzləşdirməyə, maliyyə intizamına əməl olunmasına, vəsaitlərin qənaətlə xərclənməsinə və maliyyə planlarının yerinə yetirilməsinə nəzarət imkanı yaradır. Büdcə sisteminin bütün səviyyələrində müstəqil olaraq vahid yanaşma metodu ilə bütün büdcələrin tərtibi və icrasına, büdcə göstəricilərinin sahələr və ərazi inzibati bölgü üzrə müqayisə üçün həmin təsnifat baş verir [3, s. 97]. Büdcə təsnifatı bütün idarə və təşkilatlar üçün məcburidir və Azərbaycan Respublikası büdcə qanunvericiliyi ilə müəyyən olunan tələblər əsasında qurulur. Büdcə təcrübəsində edilən dəyişikliklər əlaqədar dövlət quruculuğu və idarəetmə sistemində edilən dəyişikliklər, bütün səviyyələrdə büdcələrin müstəqilliyi, dövlət və yerli orqanlarda öz büdcələrinin tərtibi və icrası ilə bağlı hüquqların genişlənməsi, büdcə xərcləri hissəsində ayrı-ayrı xərc maddələrində şifrələrin dəyişdirilməsi yeni büdcə təsnifatının təbii tələbi tələb etdi. Yeni təsnifatın əsas tələbi sadə və aydın şəkildə büdcənin gəlir mənbələrinin və vəsaitlərin istiqamətlərini əks etdirməkdən ibarətdir. Təsnifatın bölmələrində əsasən vəsaitlərin xərc hissəsində kod və şifrələrin bütünlüklə verilməsi vacib hesab edilir, yeni təsnifatın əsas vəzifəsi, büdcənin tərkibi və struktur göstəriciləri və əsas məzmunu beynəlxalq müqayisədə təmin olunmalıdır. Nəzəri və təcrübədə büdcə xərclərinin bir neçə əlamətləri mövcuddur. İctimai fəaliyyətinə görə bunlar pul vəsaitlərinin istiqamətlərini əks etdirir. Birinci növbədə büdcə xərclərinin funksional təsnifatı istifadə olunur.

Dövlət büdcəsindən səmərəli istifadə istiqamətləri

Dövlət büdcəsindən səmərəli istifadə edilməsinin, onun keyfiyyətinin yüksəldilməsinin əsas və həlledici amillərindən biri də büdcə daxilmələri, xərclərin balanslaşdırılması və optimallaşdırılması məsələsidir. Xərclərin optimallaşdırılması dedikdə cəmiyyət zamanında prioritet xərclərin xüsusi çəkisinin mümkün qədər artırılması nəzərdə tutulur. **Bu isə əsasən üç amil sayəsində mümkündür:**

- icmallaşdırılmış büdcədə vergilərin yığım həcmi artırılması;*
- dövlət borcuna xidmətin azaldılması;*
- daxili və xarici borcların minimuma endirilməsi.*

Bu amillər üzrə dövlətin prioritet xərclərinin artırılması imkanları yüksəkdir.

Belə olduqda büdcə xərclərinin optimal həcmi və strukturu təmin edilə bilər. Sosial-iqtisadi inkişafın prioritet istiqamətlərinin inkişafı təmin edilir. Müstəqilliyin ilk illərində respublikanın iqtisadiyyatında müşahidə olunan geriləmələr hökuməti məcbur edir ki, 1995-ci ildən başlayaraq iqtisadi siyasətə köklü dəyişikliklər həyata keçirilsin. Həmin ildən başlayaraq ölkə daxilində siyasətin nizamlanması və Dağlıq Qarabağda atəşkəsin saxlanması üçün Azərbaycan Beynəlxalq Valyuta Fondu (BVF) və Dünya Bankı (DB) tərəfindən dəstəklənən iqtisadi proqramlar həyata keçirilməyə başlandı. BVF-nin tövsiyəsi ilə həyata keçirilən geniş islahatlar ölkə iqtisadiyyatında da canlanma yaratdı.

Bu proqram çərçivəsində ölkədaxili və ölkəxarici ticarət rejmləri sərbəstləşdirildi, idxalat və ixracatda müəyyən ölkələrarası fərqlər aradan qaldırıldı.

Bizim fikrimizcə, müasir müharibə şəraitində dövlətin maliyyə resursları prioritet sahə olan ölkənin milli təhlükəsizliyinə, əhalinin müdafiəsinə, iqtisadiyyatın strateji sahələrinin inkişafına

yönəldilməlidir, sənayenin xammal bazasından yüksək texnika və texnologiyaya malik olan emal-istehsal sahəsinə çevrilməsinə yönəldilməlidir. Bütçə xərclərinin optimallaşdırılması üzrə həyata keçirilən hər bir tədbir son nəticədə maliyyə resurslarından səmərəli və məqsədyönlü istifadə edilməsi deməkdir. Dövlət büdcəsi yalnız o zaman əsaslandırılmış hesab edilə bilər ki, onun tətbiqi və təsdiqi zamanı bütün resurslara və xərclərə prioritetlik prinsipi əsasında baxılsın [4, s.126]. Bu prinsip hər il dövlət büdcəsinə dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Prezidentinin xüsusi fərmanları vasitəsi ilə nizamlanır və təmin edilir.

Bütçənin xərc maddələrinin tərkibinə nəzər saldıqda məlum olur ki, bunlardan bir neçəsi saxlanıla bilər və bir neçəsi də ləğv edilə bilər. Bu nəticələrə həcmi dövlət borcları üçün faizlərlə müəyyən edilən və faiz stavkalarının faiz strukturu ilə müəyyən edilən faiz ödənişlərini aid etmək olar. Bütün bunlar hökumətə maliyyə əməliyyatlarına maneə verməyə imkan vermir. Hazırda dövlət borclarının ödənilməsi məqsədilə dövlət büdcə xərcləri üzrə dövlət siyasətinin təkmilləşdirilməsi üzərində iş aparılır. Borcların qaytarılması və eləcə də faiz əlavələrinin ödənişi üzrə büdcə xərclərinin artırılması xüsusi təsirə malikdir. Faiz ödənişlərinin proqnozlaşdırılmasının səviyyəsi və keyfiyyətinə operativ informasiya xüsusi təsir göstərir. Operativ informasiyaya dövlət borclarının məbləği, daxili və xarici kreditörün mütləq obyektləri, bu borcların ödənilmə tarixləri, hər bir borcun faiz stavkaları (%-lə) və inflyasiya səviyyəsi daxildir.

Inflyasiya müəkkəb sosial-iqtisadi hadisədir və bazar münasibətlərinin bütün subyektləri üzrə böyük çətinliklər doğurur. Bütün subyektlər üçün onun təsiri qaçılmazdır. Qiymətlərin qalxması nəticəsində meydana gələn inflyasiya makroiqtisadi siyasətin alətlərindən biridir və dövlət tərəfindən bacarıqla istifadə və idarə edilməlidir. Əgər zəifləyən dövlətin iqtisadiyyatda sabitliyi saxlamaq üçün əldə etmiş olduğu nailiyyət kimi qəbul edilərsə, hiperinflyasiya iqtisadi inkişafın, eləcə də qiymətin inkişaf sürətinin proqnozlaşdırılması və planlaşdırılmasında ciddi çətinliklər deməkdir [6, s. 79]. Nəzarətdə saxlanılmayan inflyasiya büdcənin gəlirləri və xərclərinin proqnozlaşdırılması və planlaşdırılmasında dövlətin cəhdlərini çətinləşdirir və bəzən də heçə endirir. Dövlət büdcəsinə daxil olmaların proqnozları və planları özünü doğrultmur, nəzərdə tutulan həcmdən xeyli aşağı düşür, planlaşdırılmış xərcləri ödəmir. Belə olduqda dövlət gözlənilməyən tədbirlərə əl atmalı olur. Nəticədə əhalinin müəyyən bir təbəqəsinin rifahı çətinliyə məruz qalır.

Apartığımız tədqiqat göstərdi ki, qiymətlərin artması və inflyasiyanın yüksəlməsi klassik səbəblərlə yanaşı, ölkədə siyasi sabitliyin, əhalinin sosial-iqtisadi, psixoloji vəziyyətindən də asılıdır. Büdcənin gəlirləri və xərclərinin proqnozlaşdırılması prosesində inflyasiyanın proqnozlaşdırılması da həyata keçirilməlidir. Bu, ilkin büdcə profisitinin, ümumiyyətlə ümumi büdcə defisitinin təhlilinin mütləq şərtidir. Dövlət büdcəsinin defisiti dövlət sektorunun yığılı ilə onun investisiyası arasındakı fərqə bərabərdir [9, s. 51]. Başqa sözlə desək, büdcənin defisiti onun məcmu cari gəlirləri ilə məcmu xərcləri arasındakı fərqə bərabərdir. Bu defisit, kəsirlərin ödənilməsinin yeganə iki mənbəyi mövcuddur: daxili borclar və xarici borclar. Hər hansı bir ölkə olarsa olsun bu defisit maliyyələşdirilməsində imkan olduqca məhduddur. Hər bir ölkə büdcə defisitini maliyyələşdirmək üçün ancaq bu iki mənbədən istifadə etmək məcburiyyətində qalır. Bununla əlaqədar olaraq defisit ölçülməsi zərurəti yaranır ki, bu da büdcənin proqnozlaşdırılması və planlaşdırılması prosesinə, xüsusilə onun maliyyələşdirilməsi planına ciddi təsir göstərir.

Növbəti il dövlət büdcəsinin gəlirləri 22917,5 milyon manat məbləğində proqnozlaşdırılmışdır ki, bu da Ümumi Daxili Məhsulun 28,0%-ə bərabər olmaqla 2018-ci ilin təsdiq olunmuş proqnozu ilə müqayisədə 768,5 milyon manat və ya 3,5%, 2017-ci ilin faktiki icra göstəricisi ilə müqayisədə 6400,8 milyon manat və ya 38,8% çoxdur.

Cari büdcə defisiti (kəsiri) ümumi cari büdcə gəlirləri ilə ümumi büdcə xərcləri arasındakı fərq olaraq müəyyən edilir və dövlət yığımının həcmi barədə ən düzgün təsəvvür verən bir vasitədir. Eyni zamanda o, ölkənin ümumi yığımında hökumətin payını əks etdirir. Bir sıra xarici ölkə iqtisadçıları haqlı olaraq qeyd edirlər ki, büdcənin təhlili zamanı bu anlayışın tətbiqi edilməsi demək olar ki, büdcənin proqnozlaşdırılması və planlaşdırılmasında məhduddur. **Cari defisit anlayışı kapitalla cari gəlirlər və cari xərclər arasındakı fərqi bazasında yaranır.**

**2019-cu il dövlət büdcəsinin əsas parametrlərinin təhlili
(Dövlət büdcəsinin əsas göstəriciləri)**

Cədvəl 1.

	2016 icra	2017 proqnoz	2017 icra	2018 icra	2019 proqnoz
Dövlət büdcəsi gəlirləri, mln. manatla	17505,7	16766,0	16516,7	22149,0	22917,5
Əvvəlki ilə nisbətən, %-lə	100,0	103,1	94,4	134,1	103,5
Dövlət büdcəsi gəlirlərinin ÜDM-ə faiz nisbəti	29,0	24,7	23,5	29,6	28,0
Dövlət büdcəsi xərcləri, mln. manatla	17751,3	17941,0	17594,5	23100,0	24780,1
Əvvəlki ilə nisbətən, %-lə	99,8	106,2	99,1	131,3	107,3
Dövlət büdcəsi xərclərinin ÜDM-ə faiz nisbəti	29,4	426,3	25,1	30,0	30,2

2019-cu il üzrə dövlət xərclərinin strukturu, dövlət büdcəsinin tərkibində xüsusi çəkisi (min manatla, faizlə)

1. Cari xərclər- 12.659,8 (50,3%);

2. Əsəh xərclər - 10.196,4 (40,5%);

3. Dövlət borcuna xidmətlə bağlı xərclər (9,2%).

Müasir iqtisadi şəraitdə dövlət büdcəsi və dövlət büdcə xərclərindən istifadə ciddi təhlil olunmalı, xərclər daha məqsədyönlü istifadə olunmalıdır. Ölkə maliyyəsi tərkibində büdcə və onun formalaşması, həm gəlir, həm də ki xərclərin təhlil edilib öyrənilməsi əsas həlqələrdən biri sayılır. Yadda saxlamaq lazımdır ki, büdcə gəlirləri olmasa, büdcə formalaşmasa dövlətin büdcə xərclərinin istifadəsi səmərəliliyinin əldə edilməsi çətinləşər. Büdcənin formalaşması və gəlirlərinin lazımi səviyyədə olması ölkənin iqtisadi imkanlarının artmasına və dolayısıyla da büdcə xərclərinin investisiya yönümlü olmasına gətirib çıxarır.

Nəticə və təkliflər

Büdcə xərclərinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində aşağıdakı iqtisadi tədbirlər həyata keçirilməlidir:

- dövlət müəssisələrində ştat kontingentinin sayına görə planlaşdırma;
- qeyri-dövlət təhsil sistemini də inkişaf etdirmək;
- maliyyələşdirmədə valideyn və digər təşkilatların könüllü iştirakı;
- yerli hakimiyyət orqanlarının vəsaiti hesabına müxtəlif maliyyələşmə prinsiplərinin tətbiqi;
- beynəlxalq proqramlarda iştirak etmək;
- xarici investor vəsaitlərini respublika iqtisadiyyatına cəlb etmək;
- köməklik göstərən xarici və yerli müəssisələrə güzəştli vergi sisteminin tətbiqi ilə onların maraqlarını artırmaq;
- beynəlxalq normalara uyğun kadr hazırlığının planlaşdırılması, bu istiqamətdə müasir təhlil və proqnozlaşdırma mexanizmlərinin tətbiqi;
- büdcə vəsaitlərindən istifadənin şəffaflığı və ictimaiyyətə əlçatanlığı.

Büdcənin gəlir hissəsinin yetərincə formalaşdırılması və büdcə xərclərinin uyğun olaraq düzgün, təyinatı üzrə istifadəsini əldə etməkdən ötrü görülməli tədbirlərdən birincisi dövlət büdcəsinin neftən asılılığını minimuma endirməkdir. Bildiyimiz kimi, Azərbaycanda hər zaman neft sahəsinin gəlirləri ölkənin mərkəzi büdcəsinin gəlir bölməsinin əsasını əhatə etmişdir və davamlı olaraq da yaranan büdcə kəsirinin örtülməsi üçün geniş istifadə olunmuşdur. Sübut üçün ÜDM-in yarısından çoxunun və ixrac olunan məhsulların 90%-ə qədər olan hissəsinin neft sahəsinin

payına düşməsinə demək kifayətdir. Burdan isə belə nəticə çıxır ki, əvvəl dediyimiz büdcənin neft gəlirlərindən asılılığını azaltmaq məqsədinə nail ola bilməmişik və əksinə, asılılıq daha da artmışdır.

Büdcə proseslərinin düzgün formalaşdırılması və büdcə xərclərinin idarə olunmasının səmərəliliyinin əldə olunmasında büdcə-vergi intizamının aşağıdakı formalarda həyata keçirilməsini məqsəduyğun hesab edirik:

- *Dövlət xidmətlərinin istehsal səmərəliliyi, (yəni göstərilmə effektivliyi);*
- *Makroiqtisadi məhdudiyətlərə əməl etmək naminə xərclərə nəzarət etmək;*
- *Büdcə xərclərinin mümkün qədər aşağı səviyyəyə gətirilməsi, yəni büdcənin düzgün idarə olunması və borcların daha səmərəli yolla idarə olunması metodlarının tətbiq olunması;*
- *Büdcə xərclərinin tətbiq olunan iqtisadi siyasətə müvafiq olaraq düzgün, həmçinin səmərəli formada bölüşdürülməsinin effektivliyi.*

Yaxın keçmişdə neftin dəyərinin kəskin düşməsi ölkənin gəlirlərinə böyük təsir göstərmişdir. Bu təsir də təbii olaraq mənfi istiqamətdə olmuşdur. Xəm neftin dəyərinin düşməsinə nəzərə almasaq belə dünya təcrübəsi bizə göstərir ki, yeraltı sərvətlər nə vaxtsa tükənəcəkdir, yəni daima neft gəlirlərinə ümid bağlamaq düzgün deyildir. Ancaq neft gəlirlərinin düzgün, ağıllı şəkildə istifadəsi sayəsində qeyri - neft sektorunu inkişaf etdirməklə, büdcə gəlirlərinin artmasına, büdcə xərclərindən səmərəli istifadə etməklə qarşıya qoyulmuş hədəflərə çatmaq mümkündür.

ƏDƏBİYYAT

1. М.Х. Нәсәнли. "Малиyyə". Bakı, 2006.
2. М.Х. Гасанлы. "Теория налогообложения". Санкт Петербург, 1998.
3. М.Х. Гасанлы. "Налоговая система". Санкт - Петербург, 1999.
4. Ş.Ş. Bədəlov, R.B. Məhəttəmov, F.Ə Qurbanov. "Büdcə sistemi". Bakı, 2003.
5. М.Б. Мелиник. "Ревизия и контроля". М., 2004.
6. Н.Д.Бровкина. "Основы финансового контроля". Москва, 2007.
7. V.T.Novruzovun elmi redaktəsi ilə "Audit". Dərs vəsaiti. Bakı, 2001. 604 c.
8. Azərbaycanın milli audit standartları. Bakı, 2004. 338 s.
9. Родионова В.М. Финансовый контроль: Учебник - М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2002. 320 с.
10. Е.Ш.Грачева, Г.П.Толстопятенко, Е.А.Рыжково. "Финансовый контроль" Учеб. Пособие. М.2004. 272 с.

Adila Firdovsi kızı Mamedova
d.f.e., доцент, кафедры "Бухгалтерского учета и аудита"
Азербайджанского Университета Кооперации

Вопросы перспективное развитие аграрного сектора и надежное обеспечение продуктов питания

Резюме

В статье исследованы пути повышения эффективности расходов государственного бюджета. В нем обосновывается актуальность, цель и задачи, практическая значимость исследования, а также исследуются теоритические и методологические основы изучения эффективности расходов государственного бюджета. На основе анализа дается современное состояние эффективности использования бюджетных средств, роль финансового контроля и ее оценки.

Ключевые слова: бюджет, государственный бюджет, бюджетирование, экономическое развитие, расходы, управление, финансы.

Adila Firdovsi Mammadova
candidate of economic sciences,
Associate propessor,
"Accounting and audit" ACU

The problems of perspective improvement of agrarian sector and reliable providing with food products

Summary

On this dissertation researched the ways to increase the effectiveness of state budget expenditures. It substantiates the relevance, purpose and objectives, the practical significance of tically and methodological basis of studying the effectiveness of the state budget expenditures.

Based on the analysis given the current state of efficiency of budgetary funds, the role of financial control and evaluation.

Key words: budget, state budget, budgeting, economic development, expenses, management, finance.